

nen Stunden angeschlagen werden, ÇABDAR. bei WILS. — Vgl. u. द्वंद्व 5. द्वंद्व (ein wiederholtes द्वं; der Nasal ist Endung des nom.) n. P. 8, 1, 15. 1) n. Paar, insbes. Mann und Weib, Männchen und Weibchen, = युग्म und मिथुन AK. 2, 3, 38. 3, 4, 22, 214. TRIK. 2, 5, 38. H. 538. 1424. an. 2, 523. fg. MED. v. 10. VAIG. beim Schol. zu ÇIC. 4, 64. AIT. BR. 2, 27. द्वंद्व वै मिथुनं तस्माद्ध्वान्मिथुनं प्रजायते 3, 50. TS. 4, 6, 9, 4. ÇAT. BR. 5, 3, 3, 14. KUMĀRAS. 3, 35. द्वंद्व दत्तमरीचिमेभवमिदम् ÇĀK. 186. चारुण 47. MEGH. 46. मृग 10. RAGH. 1, 40. न चेन्दीवरद्वंद्वे लोचनतो गते BHART. 1, 77. अङ्गि 10. BHĀG. P. 3, 15, 44. DHŪRTAS. 67, 6. कुच 10. ÇĀNGĀRAT. 19. रजनी 10. H. 144. आदित्याः साधिराजानां नामद्वंद्वैरुदाहृताः MBH. 2, 448. द्वंद्वेन paarweise: त एवमाज्ञावसुराः सुरेन्द्रा द्वंद्वेन संकृत्य च पुद्ध्यमानाः BHĀG. P. 8, 10, 34. द्वंद्वम् dass.: द्वंद्वमिन्द्रेण देवताः शस्यते AIT. BR. 3, 50. ÇAT. BR. 1, 1, 4, 22. ÇĀKĀB. BR. 14, 5. प्रकीर्तिताश्च ते द्वंद्वमुपेत्युगपत्तदा HARIV. 3743. 3747. द्वंद्वमन्ये युपुत्तवः 2671. Hierher gehören auch mehrere der beim Schol. zu P. 8, 1, 15 (vgl. 3, 1, 64) aufgeführten, künstlich gedeuteten Beispiele. — 2) n. ein Paar entgegengesetzter Zustände, Gegensätze (Hitze und Kälte, Freude und Leid u. s. w.) VAIG. तितित्ना शीतोद्वादिद्वंद्वसंक्षुता VEDĀNTAS. (Allah.) No. 12. KAUSH. UP. in Ind. St. 1, 401, 3. द्वंद्वैर्योग्यस्येमाः सुखदुःखादिभिः प्रजाः M. 1, 26. सर्वद्वंद्वविनिर्मुक्त 6, 81. ०संक्षुत् MBH. 3, 17373. द्वंद्वैरेव जगत्सर्वमभितप्तमिदं सदा R. GORR. 2, 84, 20. त्रीणि द्वंद्वानि भूतेषु प्रवृत्तान्यशेषतः । तेषु चार्परिहर्षेषु नैवं भवितुमर्हसि ॥ R. SCHL. 2, 77, 23. JOGAS. 2, 48. SUPR. 1, 113, 14. 261, 8. BHĀG. P. 1, 18, 50. 4, 7, 28. 22, 24. ०दुःख ÇIC. 4, 64. — 3) n. Streit, Zank; Kampf, = कलह, आरुव, युद्ध AK. 3, 4, 22, 214. H. 797. MED. VAIG. Sch. zu P. 8, 1, 15. तथा कलियुगे राजद्वंद्वमपेदिरे जनाः MBH. 12, 7557. शतं दयान्न विवदेदिति प्राप्तस्य लक्षणम् । विना हेतुमपि द्वंद्वमेतन्मूर्खस्य लक्षणम् ॥ HIT. III, 32. — 4) n. ein Kampf zu Zweien, Zweikampf: पोतस्ये विप्र त्वया सह । द्वंद्वे MBH. 5, 7083. एवं द्वंद्वसंक्षुत्तणि रथवारणवाजिनाम् 6, 1749. एवं द्वंद्वशतान्यासंस्वदीपानां पुरैः सह । घोरत्रयाणि 9, 568. द्वंद्वं दास्यामि ते तदा R. 1, 75, 29. 3, 54, 4. द्वंद्वं यस्य न तिष्ठति देवगन्धर्वदानवाः 6, 12, 10. द्वंद्वं समीपुः 18, 22, 52. Vgl. द्वंद्वयुद्ध. — 5) Zweifel: द्वंद्वभूतः (sic) परियुद्धे zweifelnd, zögernd, unschlüssig MBH. 1, 1867. — 6) n. Feste, Festung; = दुर्ग ÇKDR. (Suppl.) — 7) n. Geheimniss P. 8, 1, 15. H. an. MED. VAIG. द्वंद्व (adv.?) मन्त्रयते P. 8, 1, 15, Sch. — 8) m. (sc. समास) und n. (VS. PRĀT.) in der Gramm. eine Zusammensetzung zweier (dieses das Ursprüngliche) oder mehrerer einander coordinierter, durch und verbunden gedachter Begriffe H. an. VS. PRĀT. 2, 55. 3, 126. 5, 28. P. 2, 2, 29. 4, 2. नन्त्र 1, 2, 63. देवता 6, 2, 141. 7, 3, 21. अन्नराणामकारो ऽस्मि द्वंद्वः सामासिकस्य च BHĀG. 10, 33. — 9) m. N. mehrerer Ekāha KĀTJ. ÇR. 22, 10, 7. — 10) m. die Zwillinge im Thierkreise ÇABDAR. bei WILS. — 11) m. eine durch die Complication zweier Flüssigkeiten des Körpers (s. u. दोष) hervorgerufene Krankheitserscheinung ÇABDAR. — Vgl. निर्द्वंद्व.

द्वंद्वचर (द्वं + चर) adj. paarweise herumgehend, — lebend; m. Anas Casarca Gm. (s. u. चक्रवाक) H. 1330. शशिनं पुनरिति शर्वरी दयिता द्वंद्वचरं पतत्रिणाम् RAGH. 8, 55. 16, 63.

द्वंद्वचारिन् (द्वं + चारि) dass. TRIK. 2, 5, 25.

द्वंद्वभाव (द्वं + भाव) m. Zwietracht R. 1, 27.

द्वंद्वयुद्ध (द्वं + यु) n. Zweikampf MBH. 5, 7592. 7, 582. ०द्वं प्रदास्यामि

वीरं ज्ञाद्यमिदं तव R. 1, 75, 4. 6, 18, 8. 6, 81 in der Unterschr.

द्वंद्वयोधिन् (द्वं + यो) adj. pl. immer paarweise kämpfend BUĀG. P. 8, 10, 26.

द्वंद्वशस्त्रं (von द्वंद्व) adv. paarweise MBH. 2, 2053. 13, 2799. HARIV. 4088. R. 2, 94, 11 (GORR. 103, 11). BHĀG. P. 5, 21, 18.

द्वंद्विन् (wie eben) adj. 1) ein Paar bildend ÇAT. BR. 9, 1, 1, 17. — 2) im Gegensatz zu einander stehend, sich widersprechend: स्वभावद्वंद्विनामागमानां च तर्काणां च PRAB. 86, 14.

द्वंद्वभूत (द्वंद्व + भूत) adj. handgemein geworden: ०भूतेषु सैन्येषु पुद्ध्यमानेष्वभितवत् MBH. 7, 3577.

द्वयं (von द्वि) 1) adj. f. ३ zweifach, doppelt, zweierlei P. 5, 2, 43. VOP. 7, 47. द्वयोः अग्ने रविनो विंशतिं गाः (दाति) RV. 6, 27, 8. 9, 72, 3. यः पुष्टानि संसृजतिं द्वयानि AV. 4, 24, 7. 19, 7, 5. ब्रह्मन्त्रे अमु द्वयः प्रजा अमृतं कृतादृष्टाकृतादृष्ट AIT. BR. 7, 19. ÇAT. BR. 1, 6, 3, 30. द्वयं वा इदं न तृतीयमस्ति सत्यं चैवानृतं च 1, 1, 4, 6, 3, 23. 2, 5, 1, 2, 5, 3, 23. 14, 4, 1, 1. TBH. 1, 4, 9, 2. द्विपादानि द्वयान्याहुः पार्थिवानीतराणि च MBH. 12, 8701. fgg. कुसुमस्तवकास्येव द्वयोः वृत्तिर्मनस्विनः BHART. 2, 25. H. 115. द्वये m. pl. ÇIC. 3, 57. — 2) f. ३ Paar: शत 10. RĀGA-TAR. 5, 116. — 3) n. a) Paar, zwei Sachen, zwei Dinge, Beides H. 1423. गो 10. JĀG. 1, 59. शक्ति 10. R. 1, 56, 11. तत्रो 10. ÇĀK. 77. MĀK. 48, 15. RAGH. 3, 8. HIT. 4, 7. अस्मिन्द्वये KUMĀRAS. 7, 66. द्वयमिह पुरुषाणां सर्वदा सेवनीयम् — सुन्दरीणाम् — यौवनं वनं वा BHART. 1, 53. अमृतं चैव मृत्युश्च द्वयं देहे प्रतिष्ठितम् MBH. 12, 6352. ÇĀK. 54. 29, 20. RAGH. 1, 19. 4, 4. BHĀG. P. 1, 7, 32. 4, 30, 23. Am Ende eines adj. comp. f. अत्रिः समुच्छ्रितभुजद्वया R. 1, 28, 25 (GORR. 29, 14). KATHAS. 18, 9. — b) das männliche und weibliche Geschlecht (gramm.): ०हीन das sächliche Geschlecht AK. 2, 6, 2, 26. 3, 2, 9. Vgl. u. द्व. — c) doppeltes Wesen, Falschheit: मूर्खयति द्वयेन RV. 1, 147, 4. 5. 5, 3, 7. 12, 2. — Vgl. अ०.

द्वयत्वं und द्वयस् in अ०.

द्वयसं am Ende eines comp. (f. ३) adj. die Höhe —, die Tiefe von — habend P. 5, 2, 37 (nebst Vārtt. 1). 38. 4, 1, 15. VOP. 7, 92. ऊर् 10, पुरुष 10, कृत्ति 10. Schol. zu P. H. 601. अन्मः — नारीनितस्वद्वयसम् bis zu den Hüften der Frauen reichend RAGH. 16, 46. Das Wort gilt bei den Grammatikern für ein Suffix; es geht wohl auf द्वय zurück: die beiden mit einander verglichenen Gegenstände bilden gleichsam ein Paar. — Vgl. तावद्वयस.

द्वयसत s. द्वेसत.

द्वयाग्रि (द्वय + अग्रि) m. ein best. Baum, = पाठिन्, कृस्वाग्रि, vulg. रौचिता ÇABDAR. im ÇKDR. Plumbago zeylanica Lin. WILS.

द्वयातिग (द्वय + अतिग) adj. der über Beides, die Leidenschaft und die Finsterniss, hinweggekommen ist AK. 2, 7, 44. Könnte eben so wohl erklärt werden: der die Gegensätze (s. u. द्वंद्व 2.) überwunden hat.

द्वयात्मक (द्वय + आत्मन्) adj. eine zweifache Natur habend, auf zweierlei Weise erscheinend, — zur Anwendung kommend: यष्ट्याद्यम् H. 774.

द्वयाविन् (von द्वय) ved. adj. P. 5, 2, 122, Vārtt. 1. falsch, unredlich RV. 1, 42, 4. 2, 23, 5. 9, 83, 1. दक्षप द्वयाविनो यातुधानांन्किमीदिनः AV. 1, 28, 1. — Vgl. अ०.